

Biuletenio tematika ir tema

Tarptautiniai santykiai ir geopolitika

Biuletenio laidos antraštė, probleminis klausimas

Rusijos hibridinis karas Europoje ir jo eskalavimą ribojantys veiksniai

Esminiai žodžiai

Hibridinis karas, konvencinis karas, NATO, JAV, Rusija, Ukraina, gynybos finansavimas, dronai

Serija ir registracijos numeris

ZD-2025-9

Leidimo data

2025-10-27

Leidimo vieta

Vilnius

Žanras

☒ Analitinė apžvalga ☐ Kita

Šaltiniai: kategorijos

- ☐ Teisės aktai ☐ Politinė komunikacija
☒ Analitinių centrų kūriniai / leidiniai
☒ Žiniasklaidos turinys ☐ Socialinių tinklų turinys
☐ Statistiniai duomenys ☒ Mokslo darbai
☐ Metainformaciniai produktai
☐ Išviešinti slapti / privatūs duomenys

Šaltiniai: nuo - iki

2012 01 05 -
2025 10 04

Šaltiniai: kalbos

- ☒ Lietuvių k. ☐ Lenkų k.
☒ Anglų k. ☐ Kitos ES kalbos
☒ Rusų k. ☐ Kitos

Citavimui (APA stiliumi)

Nacionalinė biblioteka, Informacijos analitikos skyrius (2025). *Rusijos hibridinis karas Europoje ir jo eskalavimą ribojantys veiksniai* (ZD-2025-9). Vilnius.

Kontaktiniai duomenys

Informacijos analitikos skyrius; analitika@lnb.lt. Nacionalinė biblioteka, Gedimino pr. 51, 01109 Vilnius.

Turinio apžvalga

Šiame darbe nagrinėjama:

- JAV karinė koncepcija, branduolinio karo pavojai;
- JAV ginklavimosi finansiniai aspektai;
- NATO sutarties 5-ojo straipsnio aktyvavimo galimybės;
- Rusijos hibridiniai veiksmai - NATO oro erdvės pažeidimai 2025 metų rudenį;
- ES reakcija į rusiškų dronų atakas.

1. Įžanga

2025 m. rudenį Rusija suaktyvino hibridinio karo veiksmus NATO šalyse. Atakos vis dar **vyksta neperžengus ribos**, už kurios galėtų būti aktyvuotas NATO sutarties 5 straipsnis, numatantis kolektyvinę gynybą.

Rugsėjo 9-10 d. keliolika rusiškų bepiločių orlaivių (dronų) įsiveržė į Lenkiją¹, rugsėjo 19 d. trys rusų naikintuvai pažeidė Estijos oro erdvę² (toliau apžvalgoje pateikta daugiau Rusijos provokacijų pavyzdžių).

¹ Poland's unwanted visitors. How Russia's cheapest military drones triggered an international crisis in NATO airspace. (2025 m. rugsėjo 18 d.). Prieiga per internetą: <https://meduza.io/en/cards/poland-s-unwanted-visitors>

² Three Russian jets breached Estonian airspace for 12 minutes. (2025 m. rugsėjo 20 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2686317/three-russian-jets-breached-estonian-airspace-for-12-minutes>

Analitinių apžvalgų archyvas: <https://lnb.lt/istekliai/kiti-istekliai/analitines-apzvalgos>

Dėl minėtų incidentų **Lenkija ir Estija inicijavo konsultacijas pagal Aljanso sutarties 4-ąjį straipsnį**, kuris deja, nenumato karinio atsako³.

Aktyvavusi NATO sutarties 4-ąjį straipsnį šalis gali iškelti bet kokią klausimą Šiaurės Atlanto taryboje, jei kyla nuogąstavimų dėl šalies saugumo. Pvz., 2022 m. vasario 24-osios rytą Estija, Latvija, Lietuva, Lenkija, Bulgarija, Čekija, Rumunija ir Slovakija sutarė aktyvuoti 4-ąjį straipsnį, nes Rusija užpuolė Ukrainą⁴.

Kolektyvinės gynybos principas įtvirtintas Aljanso sutarties 5-ajame straipsnyje. Pagal jį, puolimas prieš vieną narę laikomas puolimu prieš visą Aljansą. Tačiau šio straipsnio taikymas nereiškia „automatiško“ karinio atsako, kadangi kiekviena šalis individualiai sprendžia dėl savo reakcijos. Po 2001 m. rugsėjo 11 d. išpuolių Niujorke (Jungtinės Amerikos Valstijos, JAV) NATO sąjungininkai pasinaudojo 5-uoju straipsniu ir suteikė karinę pagalbą Jungtinėms Valstijoms, kai šios netrukus ėmėsi intervencijos Afganistane⁵.

Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje dislokuota kitų NATO šalių karių⁶. Nors JAV karinis kontingentas čia kol kas išlieka, Jungtinių Valstijų karinės pagalbos mažinimas Baltijos šalims kelia nerimą dėl šio regiono saugumo ir JAV įsipareigojimų jį ginti⁷.

Dar iki JAV prezidento Donaldo Trumpo administracijai griežtinant pozicijas NATO atžvilgiu – būtent, reikalaujant, kad partneriai pasidalytų didesnę dalį išlaidų naštos – Jungtinėse Valstijose įsikūrusio pasaulinio politikos analitikos centro RAND atstovė Marta Kepe 2024 m. pradžioje rašė: „Ką NATO turėtų daryti, kad sukurtų naują atgrasymo jėgą? Teoriškai NATO įsipareigojimas atrodo itin tvirtas. Praktiškai naujų NATO gynybos planų įgyvendinimas gali užtrukti metų metus. Neaiškumų kyla dėl reikalingo finansavimo, kariuomenės ir jos parengimo, ir net kai kurių sąjungininkių politinės valios įgyvendinti naujus regioninius planus. NATO stengiasi suburti 200 tūkst. karių – o visiškai įgyvendinus NATO planus – dar didesnes – greitojo reagavimo pajėgas, kurios galėtų būti dislokuotos per 10–30 dienų. Tai būtų puiki pradžia, nors įgyvendinimas vargu ar yra įmanomas, nes kai kurios NATO šalys gali būti nepasirengusios dalyvauti įprastiniame didelio masto kare. Nemažai Europos šalių daugelį metų nepakankamai investavo į gynybą, daugiau dėmesio skyrė ekspedicinėms operacijoms už Europos ribų ir dabar tik pradeda kurti solidesnius konvencinio karo pajėgumus ir atgaivina savo gynybos pramonę. Negana to, Europos šalys aukoja savo šaudmenis ir įrangą Ukrainai, o europiečių atsargų atnaujinimas vyksta lėtai“⁸.

Latvijos prezidentas Edgaras Rinkevičius neseniai pareiškė, kad dabartiniame NATO ir Rusijos konfrontacijos etape **Rusijai jau nereikia rimtų pretekstų pereiti prie agresijos**⁹. Kita vertus, net ir nedidelės teritorijos okupacija (pvz., kelių dešimčių kvadratinų kilometrų užgrobimas) jau būtų dingstis atsakomiesiems NATO veiksams – iš pradžių bent jau diplomatiniais¹⁰.

³ Lotlana, A. (2025 m. rugsėjo 27 d.). Article 4: Poland, Estonia, and American Retrenchment. Prieiga per internetą: <https://atlasinstitute.org/article-4-poland-estonia-and-american-retrenchment/>

⁴ Kas yra NATO 4-asis straipsnis? (2022 m. lapkričio 16 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/1821993/lrt-trumpai-kas-yra-nato-4-asis-straipsnis>

⁵ NATO 5-asis straipsnis: kaip tai veikia ir vienintelis atvejis, kai teko jį aktyvuoti. (2025 m. birželio 25 d.). Prieiga per internetą: <https://www.tv3.lt/naujiena/uzsienis/nato-5-asis-straipsnis-kaip-tai-veikia-ir-vienintelis-atvejis-kai-teko-ji-aktyvuoti-n1431326>

⁶ NATO Enhanced Forward Presence. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://kam.lt/en/faq/nato-enhanced-forward-presence/>

⁷ Bubeliak, A. Dėl karinės paramos Baltijos šalims mažinimo – Pentagono komentaras „Delfi“: žinutė buvo aiški. (2025 m. rugsėjo 8 d.). Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/world/del-karines-paramos-baltijos-salims-mazinimo-pentagono-komentaras-delfi-zinute-buvo-aiski-120145727>

⁸ Kepe, M. (2024 m. vasario 14 d.). From Forward Presence to Forward Defense: NATO's Defense of the Baltics. Prieiga per internetą: <https://www.rand.org/pubs/commentary/2024/02/from-forward-presence-to-forward-defense-natos-defense.html>

⁹ Президент Латвии: "Если Россия решит напасть, она придумает любой аргумент". (2025 m. rugsėjis). Prieiga per internetą: <https://youtu.be/ILL1Gr7THOc?si=mH3mam1hKZkly3Ah>

¹⁰ Пётр Кульпа: Каким будет вторжение России в Польшу и страны Балтии. (2025 m. rugsėjis). Prieiga per internetą: https://youtu.be/Ce_KVuPNZ1g?si=hWZ1LEJa4vNRoVuS

Šiame darbe aptariami veiksniai, kurie **kintant karinei ir politinei situacijai išlieka kaip savotiškos „konstantos“**:

- JAV karinė koncepcija (kuri iš tiesų yra dinamiška);
- galimi konfliktai, į kuriuos būtų priverstos reaguoti Jungtinės Valstijos;
- prognozuojami branduolinio karo padariniai;
- JAV finansiniai ištekliai ir hipotetinio Ukrainos pralaimėjimo kaina.

Apžvalgoje taip pat atkreipiamas dėmesys į gana staigias permainas karyboje, būtent – dronų panaudojimą, kuris leidžia Rusijai vykdyti provokacijas žemiau atviro karo slenksčio, o NATO valstybes verčia skubiai plėtoti su dronais susijusias technologijas.

2. JAV karinės koncepcijos raida

Šiame skyriuje aptariama amerikiečių ekspertų diskusijose atspindėta pastarųjų dešimtmečių JAV karinės koncepcijos raida.

Po 1946 m. iki Šaltojo karo pabaigos Jungtinės Valstijos planavo, kad **galėtų kariauti bent du vienu metu vykstančius didelius sausumos karus**. Buvo manoma, kad viena iš tokių galimų kampanijų – kova su Varšuvos pakto¹¹ šalimis Europoje, o kita – hipotetinis konfliktas Azijoje, panašus į karus Korėjoje, Vietname ar Afganistane¹².

XXI a. antrajame dešimtmetyje imta manyti, kad tarptautinė įtampa jau nusiūgo. 2012 metų sausį tuometinio JAV prezidento Baracko Obamos administracijos gynybos sekretorius Leonas Panetta pristatydamas gynybos strategines gaires teigė, kad JAV kariuomenė ateityje gebėtų įveikti didelio masto agresiją bent viename karo teatre¹³. Tuo pačiu metu kitame galimame karo teatre Amerika nekarinėmis priemonėmis sulaikytų dar vieną agresorių, kuriam kiltų pagunda pasinaudoti palankia proga. Pasak gynybos sekretoriaus, JAV veiktų užgniauždama agresoriaus politinius tikslus arba primesdama jam nepakeliamas išlaidas. Kitaip tariant, prezidento Obamos administracija vertino save kaip galinčią **kariauti tik vieną rimtą sausumos karą**, o kitais atvejais ketino veikti diplomatinėmis bei ekonominėmis priemonėmis, kurios apimtų ir karinį atgrasymą neperžengiant karo slenksčio¹⁴.

Laikui bėgant JAV karo ekspertai ir valstybinės administracijos atstovai vis dažniau ėmė tvirtinti, kad **vieno karo teatro koncepcija – neadekvati**. (2024 m. publikuotame straipsnyje pavadinimu „Ekspertų

¹¹ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Varšuvos sutartis. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/varšuvos-sutartis/>

¹² O'Hanlon, M. (2012 m. sausio 5 d.). Why a One-War Posture for the U.S. Military Will Work. Prieiga per internetą: <https://www.brookings.edu/articles/why-a-one-war-posture-for-the-u-s-military-will-work/>

¹³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. (2006 m. sausio 17 d.). Karo teatras. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/karo-teatras/>

¹⁴ Žr. 12 šaltinį.

teigimu, JAV kyla keturios grėsmės, bet šalis pasirengusi tik vienam karui“ akcentuota, kad nuo 2018-ųjų Jungtinės Valstijos orientuojasi į tai, kad pakanka atremti vos vieną priešininką¹⁵.)

2024 metų rugpjūtį analitinio centro *American Enterprise Institute*¹⁶ (AEI) tyrėja Mackenzie Eaglen referavo, kad bent keturios JAV politikų ir ekspertų grupės, sudarytos tiek iš respublikonų, tiek iš demokratų, tyrinėjo ginkluotųjų pajėgų būklę ir kiekviena jų turėjo rimtų perspėjimų¹⁷.

Antai vienos iš grupių – Kongreso Nacionalinės gynybos strategijos komisijos¹⁸ – ataskaitoje teigiama, kad JAV kariuomenei trūksta pajėgumų, reikalingų atgrasymui ir karui¹⁹. Ataskaitoje piešiamas niūrus globalaus saugumo būklės vaizdas, pažymima, kad Jungtinėms Valstijoms kylančios grėsmės yra rimčiausios ir sudėtingiausios nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos²⁰. Komisija rekomendavo Pentagonui atsisakyti vos vienam karui numatytų pajėgų strategijos, nes jos tikrai nepakanka atgrasyti augančią „koaliciją prieš demokratiją“ (t. y. Kiniją, Šiaurės Korėją, Iraną ir link jų gravituojančią Rusiją) ir pasiūlė formuoti pajėgas, kurios turėtų gebėti ne tik apginti JAV, bet taip pat kovoti su grėsmėmis Indijos ir Ramiojo vandenyno regione, Europoje ir Artimuosiuose Rytuose²¹.

Panašias rekomendacijas gerokai anksčiau pateikė minėtas AEI, pasiūlęs **sukurti trijų teatrų pajėgas**. Buvęs senatorius respublikonas Johnas McCainas dar 2017 m. gynė šią idėją Kongrese²².

Pasak Eaglen, turint mažas, morališkai senstančias, nepakankamai gerai parengtas pajėgas, JAV nepakanka karinės galios palaikyti pusiausvyrą trijuose teatruose (bent du iš jų gali apimti didelio masto karus). Ekspertės teigimu, JAV kariuomenė prarado dešimtmetį brangaus laiko, reikalingo kariniams pajėgumams telkti ir konvencinėms bei branduolinėms atgrasymo priemonėms stiprinti. JAV kariuomenės aktyviosios tarnybos pajėgos yra mažiausios nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos, kariniam jūrų laivynui trūksta maždaug 300 kovinių laivų – pusės Šaltojo karo laivyno, o oro pajėgos toliau menksta, nes kiekvienais metais nurašomų lėktuvų skaičius pranoksta naujai perkamų²³.

Eaglen atkreipia dėmesį, kad didelio masto konvencinis karas Ukrainoje anaipol nėra trumpalaikis, jis tęsiasi kelintus metus²⁴. Izraelis, greta to, kad įvykdė efektyvias karines operacijas Irane²⁵, vienu metu **kariauja dar bent septyniuose frontuose**: Gazos ruože kovoja su Hamas²⁶, Libane – su Hezbollah²⁷,

¹⁵ Moriyasu, K. (2024 m. vasario 23 d.). U.S. faces 4 threats but only equipped for 1 war, experts say. Prieiga per internetą: <https://asia.nikkei.com/politics/defense/u.s.-faces-4-threats-but-only-equipped-for-1-war-experts-say>

¹⁶ The American Enterprise Institute. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.aei.org/about/>

¹⁷ Eaglen, M. (2024 m. rugpjūčio 8 d.). America's One-War Military Is No Match for Reality. Prieiga per internetą: <https://www.aei.org/oped/america-one-war-military-is-no-match-for-reality/>

¹⁸ Commission on the National Defense Strategy. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.rand.org/nsrd/projects/NDS-commission.html>

¹⁹ Žr. 17 šaltinį.

²⁰ Ten pat.

²¹ Ten pat.

²² To Rebuild America's Military. (2015 m. spalio). Prieiga per internetą: <https://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/10/To-Rebuild-Americas-Military.pdf?x85095#page=6>

²³ Ten pat.

²⁴ Ten pat.

²⁵ Gambrell, J. et al. (2025 m. birželio 18 d.). Israel strikes Iran's nuclear sites and kills top generals. Iran retaliates with missile barrages. Prieiga per internetą: <https://apnews.com/article/iran-explosions-israel-tehran-00234a06e5128a8aceb406b140297299>

²⁶ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Hamas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/hamas/>

²⁷ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Hezbollah. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/hezbollah/>

Irake – su šiitų²⁸ pajėgomis, Jemene – su hučiais²⁹, Sirijoje – su įvairiomis smogikų grupėmis, Vakarų Krante – su palestiniečių teroristais³⁰.

Pastaruoju metu JAV tiesiogiai parėmė Izraelį bent dviejuose frontuose:

- 2025 m. birželio 22 d. bombardavo Irano branduolinius objektus³¹;
- JAV, Jungtinė Karalystė ir Izraelis nuolatos bombarduoja hučių pozicijas, nuo 2024 m. sausio 12 d. iki 2025 m. balandžio 18 d. minėtos valstybės įvykdė mažiausiai 430 antpuolių Jemene³².

Diskusijas dėl veikimo keliuose karo teatruose galima apibendrinti Eaglen vertinimais. Pasak jos, dauguma regioninių valstybių yra pasirengusios tik vienam karui. O Jungtinės Valstijos turėtų būti pasaulinė galybė, kuriai nereikėtų blaškytis tarp kelių karo teatrų, kadangi ji gali efektyviai veikti ne viename jų. Anot ekspertės, **esant tokiam pasauliui, koks jis yra, o ne tokiam, kokio norėtų Vašingtonas, poreikis skubiai atkurti trijų karo teatrų pajėgų struktūrą yra nepaprastai svarbus**³³.

3. Potencialūs branduoliniai konfliktai ir tikėtinos jų pasekmės

2025 m. vasarą lietuviškoje žiniasklaidoje buvo išvardyti potencialūs konfliktai, kurių negalėtų ignoruoti JAV³⁴. Straipsnis rėmėsi **penkių didelio masto konfliktų** prognoze, kurią leidinyje *Politico* pateikė istorikas bei publicistas Garettas Graffas. Pasak jo, karai galėtų kilti per artimiausius penkerius metus ir grėstų branduolinio ginklo panaudojimu, kadangi bent viena iš potencialus konflikto pusių yra branduolinė valstybė. Būtent:

- karas tarp Indijos ir Pakistano;
- Kinijos ataka prieš Taivaną;
- Rusijos provokacijos prieš NATO, jų eskalacija;
- Indijos ir Kinijos konfliktas;
- atsinaujinęs karas Korėjos pusiasalyje³⁵.

Šiame apžvalgos skyriuje susitelkta į hipotetinio Indijos ir Pakistano branduolinio karo pasekmes, nes toks savotiškai „minimalus“ konfliktas gali būti laikomas destruktijos „vienetu“, o kitų galimų branduolinių konfliktų pasekmės būtų tas „vienetas“, padidintas tam tikrą skaičių kartų.

²⁸ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Šiizmas. Prieiga per internetą: <https://www.vle.lt/straipsnis/siizmas/>

²⁹ Balčiūnas, A. (2024 m. sausio 12 d.). LRT trumpai. Kas yra hučiai ir ką reiškia JAV ir sąjungininkų smūgiai Jemenui? Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2169829/Lrt-trumpai-kas-yra-huciai-ir-ka-reiskia-jav-ir-sajungininku-smugiai-jemenui>

³⁰ Haynes, D. (2024 m. spalio 7 d.). The challenges facing Israel as it battles conflict on seven fronts. Prieiga per internetą: <https://news.sky.com/story/the-challenges-facing-israel-as-it-battles-conflict-on-seven-fronts-13229772>

³¹ Mackintosh, T., Yousif, N. (2025 m. birželio 23 d.). What we know about US strikes on three Iranian nuclear sites. Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/cvg9r4q99g4o>

³² Hussein, M., Chughtai, A. (2025 m. gegužės 1 d.). Animated maps show US-led attacks on Yemen. Prieiga per internetą: <https://www.aljazeera.com/news/longform/2025/5/1/animated-maps-show-us-led-attacks-on-yemen>

³³ To Rebuild America's Military. (2015 m. spalio). Prieiga per internetą: <https://www.aei.org/wp-content/uploads/2015/10/To-Rebuild-Americas-Military.pdf?x85095#page=6>

³⁴ Spurytė, V. (2025 m. rugpjūčio 25 d.). Rizika yra labai didelė: „Politico“ įvardijo 5 karus, kurie gali prasidėti artimiausią penketį. Prieiga per internetą: <https://www.delfi.lt/news/daily/world/rizika-yra-labai-didele-politico-ivardijo-5-karus-kurie-gali-prasideti-artimiausia-penkmeti-120140673>

³⁵ Graff, G. (2025 m. rugpjūčio 25 d.). 5 Wars That Experts Fear Could Start in the Next 5 Years. Prieiga per internetą: <https://www.politico.com/news/magazine/2025/08/25/next-five-wars-conflicts-00511704>

Per ilgą konfrontacijos laikotarpį Indija ir Pakistanas atsidūrė arčiau tarpusavio branduolinio karo nei kitos šalys. 2025 m. gegužės 7–10 d. tarp jų vyko intensyvus konfliktas³⁶.

Ekspertų vertinimu, vien šių valstybių branduolinis karas turėtų didžiulių pasekmių viso pasaulio gamtai ir ekonomikai. Šaltojo karo metu prognozuodami vadinamąją branduolinę žiemą, įvairių šalių mokslininkai bandė perspėti ir atgrasyti JAV ir SSRS politikus nuo neatsakingų veiksmų. 2019 m. JAV Rudžerso universiteto (*Rutgers University*³⁷) tyrėjai atnaujino branduolinės žiemos modelį, papildė jį naujais skaičiavimais.

Branduolinio karo sukeltų gaisrų dūmai pakiltų į stratosferą, kur neišsisklaidytų daugelį metų. Dėl to susilpnėtų žemės paviršių šildančių Saulės spindulių srautas, sumažėtų oro temperatūra. Kiltų vadinamoji branduolinė žiema, ir galiausiai oro temperatūra daugelyje žemės vietų net vasarą besiektų nulį laipsnių pagal Celsijų. Tai paveiktų visos planetos žemės ūkį ir sukeltų badą, kurį pajustų milijardai žmonių. Pvz., dėl branduolinio karo tarp JAV ir Rusijos į atmosferą patekęs dūmų dalelių (suodžių) kiekis, tikėtina, siektų 150 mln. t³⁸.

Hipotetinis Indijos ir Pakistano branduolinis karas, nors ir ne tokio masto kaip galimas tokio pobūdžio JAV ir Rusijos konfliktas, sukeltų labai rimtų pasekmių. Pasiremddama Rudžerso mokslininkų duomenimis, tyrinėtoja Alexandra Witze 2020 m. prognozavo: „Viskas prasideda 2025 m. augant įtampai tarp Indijos ir Pakistano dėl ginčijamo Kašmyro regiono. Kai teroristai užpuola Indijos teritoriją, ši šalis pasiunčia tankų per Pakistano sieną. Demonstruodamas jėgą prieš puolančią armiją, Pakistanas nusprendžia susprogdinti keletą mažų branduolinių bombų. Indija pati atsako atominiais smūgiais ir per kelias dienas šalys pradeda bombarduoti dešimtis karinių taikinių, o vėliau šimtus miestų. Atakų metu žūsta dešimtytis milijonų žmonių. Šis siaubingas scenarijus – tik pradžia. Degančių miestų dūmai kyla aukštyn į atmosferą, apgaubdami planetą suodžių sluoksniu, kuris blokuoja saulės spindulius. Planetos paviršius ima vėsti. Nuo Kalifornijos iki Kinijos žūsta derlius. Visame pasaulyje prasideda badas.“³⁹

Bet kuris Indijos ir Pakistano branduolinio konflikto variantas lemtų didelį žemės ūkio produkcijos sumažėjimą ir maisto stygių⁴⁰. Pvz., jei dūmų kiekis tesiektų 5 mln. t – t. y. konfliktas vyktų minimaliu lygmeniu, kuris aukščiau apžvalgoje pavadintas „vienetu“, sumažėtų maisto gamyba Kinijoje ir JAV. Vien tokio konflikto atveju badas per porą metų pražudytų apie 260 mln. žmonių.

Vis dėlto, Graffas minėtame straipsnyje remiasi ekspertų įžvalgomis, kad didelio masto karas tarp Indijos ir Pakistano būtų nenaudingas abiem šalims, kadangi jos turi kitų neatidėliotinių prioritetų – Indija varžosi su Kinija, taip pat siekia didinti gyventojų pajamas, o Pakistane kyla vidaus problemų dėl separatizmo⁴¹.

³⁶ Bhattacharjee, K. (2025 m. gegužės 11 d.). Peace deal struck, but Pakistan violates 'understanding' along border. Prieiga per internetą: <https://www.thehindu.com/news/national/india-pakistan-agree-to-ceasefire-says-foreign-secretary-vikram-misri/article69561065.ece>

³⁷ Rutgers University. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.rutgers.edu/>

³⁸ Robock, A. et al. (2019 m.). How an India-Pakistan nuclear war could start – and have global consequences. Prieiga per internetą: <https://climate.envsci.rutgers.edu/pdf/IndiaPakistanBullAtomSci.pdf>

³⁹ Witze, A. (2020 m. kovo 16 d.). How a small nuclear war would transform the entire planet. Prieiga per internetą:

<https://www.nature.com/articles/d41586-020-00794-y>

⁴⁰ Žr. 38 šaltinį.

⁴¹ Žr. 35 šaltinį.

1 lentelė. Tariamo Indijos ir Pakistano branduolinio karo ir jo sukulto bado aukų skaičius*.
© International Physicians for the Prevention of Nuclear War, 2022⁴².

Branduolinio karo scenarijus	Su dūmais į atmosferą patekusių suodžių kiekis	Tiesioginių aukų skaičius	Bado aukų skaičius per dvejus metus po karo
100 galvučių po 15 kilotonų	5 mln. t	27 mln.	260 mln.
250 galvučių po 15 kilotonų	16 mln. t	52 mln.	930 mln.
250 galvučių po 50 kilotonų	27 mln. t	97 mln.	1,4 mlrd.
250 galvučių po 100 kilotonų	37 mln. t	127 mln.	2,1 mlrd.
500 galvučių po 100 kilotonų	47 mln. t	164 mln.	2,5 mlrd.

*Tikėtiną aukų skaičių tyrėjai įvertino remdamiesi 2010 m., kai pasaulyje gyveno 6,7 mlrd. žmonių, duomenimis. Šiuo metu planetos gyventojų skaičius peržengęs 8,2 mlrd.⁴³

Graslinimas branduoliniu karu Vakarams šiuo metu yra Rusijos viešųjų ryšių tema. Signalai siunčiami tiek propagandos lygmeniu, tiek solidesniais kanalais. Vienas iš „ruporų“ (greta kitų) yra tiek Rusijoje, tiek Vakaruose žinomas politologas Sergejus Karaganovas⁴⁴, užimantis reikšmingus akademinius bei administracinius postus Rusijoje, taip pat bendradarbiaujantis su keliais Vakarų konsultaciniais centrais. 2024 m. jo publikuoto straipsnio antraštė: „Smogti branduoliniu ginklu Ukrainai būtų klaida. Kirsti iškart reikia Vakarams“⁴⁵. 2025 metų kovą Karaganovas ir jo kolega Dmitrijus Vydrinas teigė: „Rusija neturėtų stabdyti puolimo nei politiniu, nei kariniu ar net kariniu-strateginiu lygmenimis. Negalime nustoti kilti branduolinės eskalacijos laiptais ar pradėti nusiginklavimo derybas. Turime sunaikinti Kyjivo režimą, leisti JAV garbingai pasitraukti iš konflikto, o tada pribaihti Europą.“⁴⁶

Karo Europoje galimybę nagrinėję JAV Roberto Lansingo instituto⁴⁷ analitikai pateikė branduolinės eskalacijos scenarijų matricą (žr. 2 lentelę).

Apibendrinant galima teigti, kad, nepaisant akivaizdžių pavojų, kuriuos kelia branduolinis ginklavimasis, branduolinį ginklą turinčios arba jo siekiančios šalys stiprina savo branduolinius pajėgumus. Tuo pat metu tarptautinės branduolinių ginklų kontrolės pastangos silpnėja⁴⁸. Branduolinio ginklo gamybos užkardymas panaudojant jėgą, kaip 2025 metų birželį padarė Jungtinės Valstijos, subombardavusios Irano branduolinius pajėgumus, yra ribota, laikina priemonė. Įsiplieskus lokaliai branduoliniam karui, pvz., tarp Indijos ir Pakistano, kitoms branduolinėms valstybėms būtų labai sunku karą sustabdyti jėga.

⁴² Bivens, M. (2022 m. rugsėjo 2 d.). Nuclear Famine. Prieiga per internetą: <https://www.ippnw.org/wp-content/uploads/2022/09/ENGLISH-Nuclear-Famine-Report-Final-bleed-marks.pdf>

⁴³ Current World Population. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://www.worldometers.info/world-population/>

⁴⁴ Sergey Karaganov. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://karaganov.ru/en/biography/>

⁴⁵ Караганов, С. (2024 m. lapkričio 24 d.). Бить ядерным оружием по Украине было бы ошибкой. Отвечать надо сразу по Западу. Prieiga per internetą: <https://www.business-gazeta.ru/article/655229>

⁴⁶ Караганов, С., Выдрин, Д. (2025 m. kovo 14 d.). Нам предстоит долгое „лечение“ Европы, которое мы начнём с Украины. Prieiga per internetą: <https://globalaffairs.ru/articles/lechenie-evropy-karaganov-vydrin/>

⁴⁷ Robert Lansing Institute. (n. d.). Prieiga per internetą: <https://lansinginstitute.org/who-we-are/>

⁴⁸ Žr. 39 straipsnį.

Rusijos veiksmai	Aprašymas	Tikimybė	Rusijos tikslas	NATO atsakas
Branduolinis „signalizavimas“, grasinimas eskalacija	Prevencinis signalas apie galimą branduolinį pavojų	Didelė (40–50 proc.)	Atgrasymas, derybos su NATO, Rusijos visuomenės konsolidavimas	Karinės ir diplomatinės priemonės siekiant mažinti įtampą
Demonstracinis smūgis	Detonacija negyvenamoje vietovėje (pvz., virš Baltijos jūros)	Vidutinė (10–15 proc.)	Psichologinis spaudimas siekiant pasiekti politinį susitarimą	Tikėtinas NATO sutarties 5-ojo straipsnio aktyvavimas
Taktinis branduolinis smūgis	Ribotas mūšio laukas (pvz., Lenkijos pajėgos Suvalkuose)	Maža arba vidutinė (5–10 proc.)	Šokas, paralyžiuojantis NATO arba priverčiantis taikytis	Didelė NATO atsakomojo veiksmo ir eskalacijos rizika
Strateginė branduolinė ataka	Tiesioginis smūgis NATO miestams ar pajėgoms	Itin maža (<1 proc.)	Visuotinis karas – kraštutinė priemonė	Masinis atsakomasis veiksmai, tikėtinas pasaulinis karas

4. JAV ginklavimosi finansiniai aspektai ir galimo Ukrainos pralaimėjimo kaina

Šiame skyriuje nagrinėjama Rusijos ir Vakarų konfrontacijos finansų dedamoji. Visų pirma – JAV ištekliai, taip pat Ukrainos pralaimėjimo kaina Jungtinėms Valstijoms, išlaidų Ukrainai remti pasiskirstymas tarp JAV ir Europos.

Žymus britų ir amerikiečių istorikas Niallas Fergusonas⁵⁰ 2025 m. vasarį priminė dar XVIII a. jo bendrapavardžio filosofo Adamo Fergusono suformuluotą dėsny: bet kuri didžioji valstybė, daugiau išleidžianti skolos aptarnavimui nei gynybai, rizikuoja nustoti būti didžiąja valstybe. Aiškinama, kad „Fergusono riba“ yra taškas, kai palūkanos už skolą viršija išlaidas gynybai. Atvejai, kai „Fergusono ribą“ peržengusi valstybė sugebėdavo grįžti ir neprarasti didžiosios valstybės statuso, yra reti⁵¹. Statistika rodo, kad JAV peržengė „Fergusono ribą“ 2024 m. pabaigoje.

2025 metų vasarį Niallas Fergusonas ironiškai rašė *The Wall Street Journal*: „Nuo Habsburgų Ispanijos iki [JAV prezidento Donaldo] Trumpo Amerikos neįmanoma išvengti pasekmių, kai išlaidos palūkanoms didesnės nei gynybai. Ar tai svaiginantis puikybės kvapas tyro žiemos ore Vašingtone?“⁵²

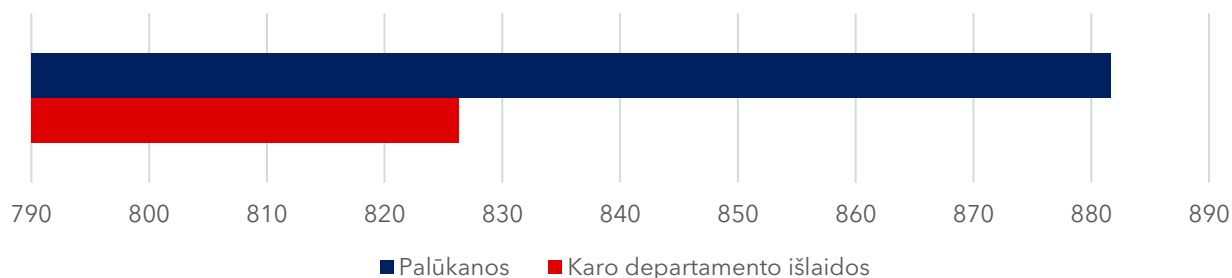
⁴⁹ The Suwalki Corridor Crisis: An Analysis of a Possible Russian Offensive and NATO Response Scenarios. (2025 m. gegužės 27 d.). Prieiga per internetą: <https://lansingoinstitute.org/2025/05/27/the-suwalki-corridor-crisis-an-analysis-of-a-possible-russian-offensive-and-nato-response-scenarios/>

⁵⁰ Lietuvių k. išleista: Ferguson, N. Pinigų triumfas. Finansai pasaulio istorijoje. Vilnius, „Baltos lankos“, 2011.

⁵¹ Ferguson, N. (2025 m. vasario 21 d.). Ferguson's Law: Debt Service, Military Spending, and the Fiscal Limits of Power. Prieiga per internetą: <https://www.hoover.org/research/fergusons-law-debt-service-military-spending-and-fiscal-limits-power>

⁵² Ferguson, N. (2025 m. vasario 21 d.). Debt Has Always Been the Ruin of Great Powers. Is the U.S. Next? Prieiga per internetą: <https://www.wsj.com/politics/policy/debt-has-always-been-the-ruin-of-great-powers-is-the-u-s-next-02f16402>

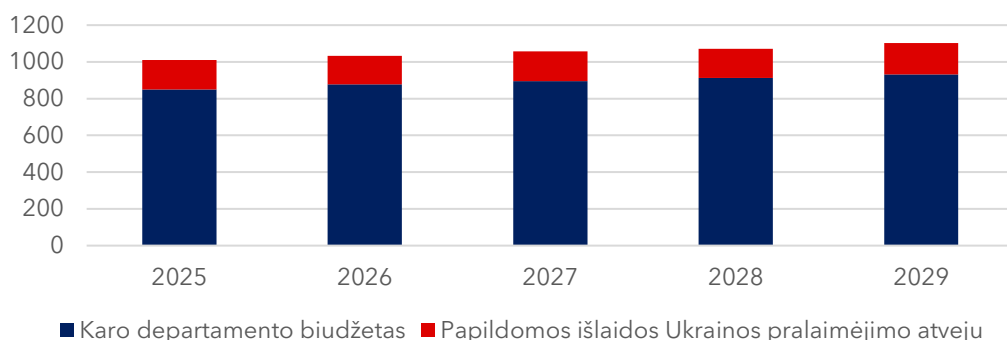
1 grafikas. 2024 m. JAV Karo departamento⁵³ išlaidos ir palūkanos už valstybės skolą, mlrd. JAV dolerių. © (duomenys) U.S. Department of Treasury, 2024⁵⁴ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

Maždaug tuo pat metu, 2025-ųjų sausį, AEI publikavo analizę, kuria remiantis galima daryti išvadą, kad **Rusijos pergalė prieš Ukrainą JAV kainuotų daugiau nei parama ukrainiečiams lėšomis ir ginklais.** AEI apžvalgoje susitelkta vien į karą Europoje ir Rusijos pergalės pasekmes, kurios paliestų ir kitus regionus. Pasak autorių, visas Viduržemio jūros regionas yra pažeidžiamas dėl Irano ir Rusijos statytinių veikimo. Apžvalgoje konstatuojama: „Nėra jokių užnugario dislokacijos vietų“⁵⁵. AEI ekspertai teigia: „Pasaulis, kuriame vyrautų Rusija, Amerikai būtų pavojingesnis ir brangesnis – per penkerius metus gynybos išlaidas reikėtų padidinti maždaug 808 mlrd. JAV dolerių. Kita vertus, didesni ir greičiau įgyvendinami daugiašaliai įsipareigojimai Ukrainai ir greita karo pabaiga lemtų gyvybingą ir laisvą Ukrainą, turinčią modernizuotą ir mūšyje patikrintą kariuomenę bei klestinčią karo pramonės bazę, ir tai padėtų stabilizuoti Europą.“⁵⁶

AEI apžvalgoje pateikiama prognozė dėl galimų papildomų JAV išlaidų Rusijos pergalės atveju. Spėjama, kad karinės išlaidos 2025–2029 m. dėl Rusijos pergalės padidėtų nuo 4 467 mlrd. JAV dolerių iki 5 275 mlrd. JAV dolerių (t. y. prisidėtų 808 mlrd. JAV dolerių).

2 grafikas. Prognozuojamos papildomos JAV išlaidos 2025–2029 m., jei Ukraina pralaimėtų karą, mlrd. JAV dolerių. © (duomenys) American Enterprise Institute, 2024⁵⁷ © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

⁵³ JAV Gynybos departamentas (*Department of Defence*, arba Pentagonas pagal būstinės pavadinimą) nuo 2025 m. rugsėjo 5 d. pervadintas į Karo departamentą (*Department of War*).

⁵⁴ Hernandez, F. (2024 m. lapkričio 14 d.). Why the National Debt Matters for National Security. Prieiga per internetą: <https://bipartisanpolicy.org/explainer/why-the-national-debt-matters-for-national-security/>

⁵⁵ Žr. 52 šaltinį.

⁵⁶ McCusker, E., Kagan, F. W., Sims, R. (2025 m. sausis). Dollars and Sense: America's Interest in a Ukrainian Victory. Prieiga per internetą: <https://www.aei.org/wp-content/uploads/2025/01/Dollars-and-Sense-Americas-Interest-in-a-Ukrainian-Victory.pdf?x85095>

⁵⁷ Ten pat.

AEI ekspertai apskaičiavo ir kiek reikėtų papildyti esamus ginkluotųjų pajėgų išteklius (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. JAV ginkluotųjų pajėgų išteklių poreikis 2029-iems metams, vnt.
© American Enterprise Institute, 2024⁵⁸.

Išteklių rūšis	Pagal esamą planą	Jei Rusija laimėtų	Skirtumas
Karinis personalas	2 135 tūkst.	2 401 tūkst.	+266 tūkst.
Įvairios transporto priemonės	657 911	862 371	+204 460
Karo laivai	291	309	+18
Aviacija (naikintuvai)	1 772	2 263	+491

Paramą Ukrainai šiuo metu daugiausia teikia JAV ir Europos valstybės.

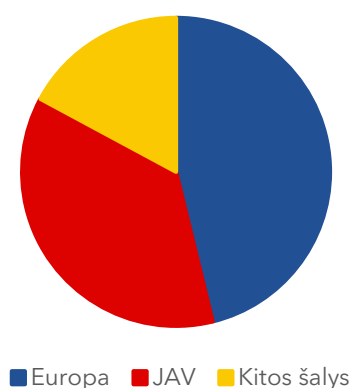
Paramą Ukrainai tyrinėjančio Vokietijos Kylio pasaulio ekonomikos instituto (angl. *Kiel Institute for the World Economy*) duomenimis, JAV nuo 2022 m. sausio 24 d. iki 2025 m. birželio 30 d. suteikė Ukrainai pagalbos už 130,6 mlrd. JAV dolerių⁵⁹. JAV Karo departamentas pateikė kitokius savo duomenis. Čia įskaičiuotos visos išlaidos, susijusios su operacija *Atlantic Resolve* – atsaku į Rusijos agresiją prieš Ukrainą. Karo departamento teigimu, iki 2025 m. kovo 31 d. suma siekė 184,8 mlrd. JAV dolerių, įskaičiuojant JAV karinius mokymus Europoje ir išieškotų JAV gynybos atsargų papildymą⁶⁰.

Šie duomenys gerokai skiriasi nuo to, ką Trumpas 2025 metų vasarį sakė per susitikimą su Prancūzijos prezidentu Emmanueliu Macronu: „Mes išleidome per 300 mlrd., o Europa – apie 100 mlrd. JAV dolerių – tai didelis skirtumas“⁶¹.

Kylio instituto duomenimis, Europos šalys bendrai išleido daugiau nei JAV.

3 grafikas. Finansinės, karinės, humanitarinės valstybių ir institucijų pagalbos Ukrainai struktūra pagal šalis donores, 2022 metų sausis–2025 metų birželis, proc.

© (duomenys) Kylio institutas, 2025⁶² © (grafika) Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

⁵⁸ Ten pat.

⁵⁹ Būtent tokios datos nurodytos cituojamoje medžiagoje: ... *between 24 January 2022 and 30 June 2025*. Žr.: Edgington, T. Eardley, N. (2025 m. rugpjūčio 18 d.). How much has the US given to Ukraine? Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/crew8y7pwd5o>

⁶⁰ Ten pat.

⁶¹ Edgington, T. Eardley, N. (2025 m. rugpjūčio 18 d.). How much has the US given to Ukraine? Prieiga per internetą: <https://www.bbc.com/news/articles/crew8y7pwd5o>

⁶² Ten pat.

Apibendrinant galima antrinti AEI išvadai: Ukrainos rėmimas atitinka geriausius Jungtinių Valstijų finansinius interesus. Santykinai trumpalaikės Ukrainos rėmimo išlaidos yra gerokai mažesnės lyginant su ilgalaikė Rusijos laimėjimo kaina. Todėl, pasak AEI ekspertų, reikia daryti viską, kas įmanoma, kad Ukraina laimėtų dabar, nes vėliau tektų mokėti gerokai daugiau⁶³. Analogiškai vertina ir Eaglen: „Mūsų kariuomenės stiprinimo išlaidos turėtų būti laikomos investicijomis į atgrasymą. Pigiausias karas yra tas, kurio nekariaujame.“⁶⁴

5. NATO sutarties 5-ojo straipsnio taikymas Rusijos puolimo atveju

Branduolinių grasinimų eskalacijos riba – pats branduolinis konfliktas. Pvz., jei Rusija užgrobtų kurios nors NATO valstybės teritorijos dalį, jos atkovojoimas karinėmis priemonėmis galiausiai atsiremtų į branduolinę konfrontaciją.

2014 m., kai Baltijos šalys jau priklausė NATO, iš Rusijos emigravęs mokslininkas Andrejus Piontkovskis rašė apie vadinamąjį „Narvos paradoksą“⁶⁵. Piontkovskis svarstė scenarijų, kas būtų, jei Estijos Narvos regiono, kuriame dominuoja rusakalbiai, gyventojai referendumu paskelbtų, kad nori prisijungti prie Rusijos, o pastaroji, atliepdama jų valią, okupuotų Narvą ir jos apylinkes⁶⁶. „Narvos paradokso“ klausimas formuluojamas taip: **ar NATO pasiryžęs kariauti su Rusija, kad atkovotų užgrobtą teritoriją?**

Svarstant apie Baltijos šalių gynybą jungtinėmis NATO pajėgomis, įvairiais lygmenimis (ekspertiniu, politiniu) nagrinėti kovų už vadinamąjį Suvalkų koridorių scenarijai⁶⁷. Būtent ši teritorija laikoma NATO pažeidžiamiausia vieta Rusijos agresijos atveju, kadangi ją užgrobus Baltijos šalys būtų atkirstos nuo susisiekimo sausuma su kitomis NATO šalimis.

JAV Roberto Lansingo instituto scenarijuje glaustai apibūdinamos galimo konflikto dėl Suvalkų koridoriaus priežastys, eiga ir prevencijos priemonės. Rusija siektų nukreipti dėmesį ir galėtų pulti Suvalkų koridorių, jeigu žlugtų Rusijos kampanija Ukrainoje arba prasidėtų politinė ar karinė sumaištis Baltarusijoje. Tikėtini Rusijos tikslai būtų atskirti Baltijos šalis nuo likusios NATO dalies, atgrasyti nuo tolesnės Aljanso plėtos ar karinės pagalbos Ukrainai bei įgyti naujų svertų deryboms. Rusijos puolimas Suvalkų koridoriuje būtų trumpas, intensyvus ir galbūt katastrofiškas – su didele eskalacijos iki branduolinio karo slenksčio rizika, ypač jei Rusija pralaimėjimą suvoktų kaip egzistencinę grėsmę⁶⁸.

⁶³ The Price of Russian Victory in Ukraine. (2025 m. sausio 16 d.). Prieiga per internetą: https://www.aei.org/featured_data/the-price-of-russian-victory-in-ukraine/

⁶⁴ Žr. 17 šaltinį.

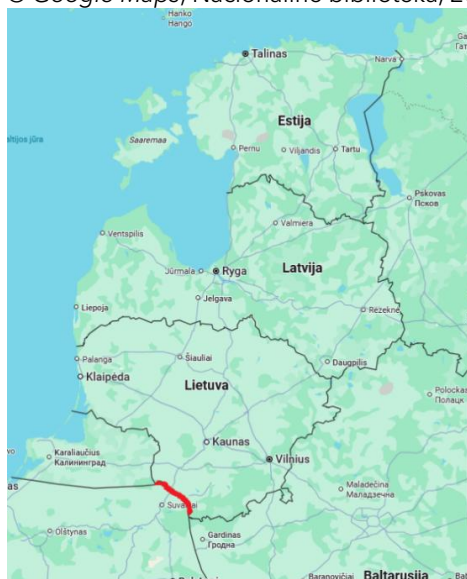
⁶⁵ Refusing to 'Die for Narva' Would Be End of NATO and the West, Piontkovsky Says. (2014 m. balandžio 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.interpretermag.com/refusing-to-die-for-narva-would-be-end-of-nato-and-the-west-piontkovsky-says/>

⁶⁶ Понотковский, А. (2014 m. gruodžio 12 d.) Умереть за Нарву. Prieiga per internetą: https://www.lrt.lt/ru/novosti/17/81587/andrei-piontkovskii-umeret-za-narvu?srltid=AfmBOophPHvixPfoWjP-wzZX_xKHn3jr_rZE-BK4kOd8FriHdLptb83T

⁶⁷ Flanagan, S. et al. (2019 m.). Deterring Russian Aggression in the Baltic States Through Resilience and Resistance. (2019). https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR2700/RR2779/RAND_RR2779.pdf

⁶⁸ The Suwalki Corridor Crisis: An Analysis of a Possible Russian Offensive and NATO Response Scenarios. (2025 m. gegužės 27 d.). Prieiga per internetą: <https://lansinginstitute.org/2025/05/27/the-suwalki-corridor-crisis-an-analysis-of-a-possible-russian-offensive-and-nato-response-scenarios/>

1 žemėlapis. Suvalkų koridorius – vienintelis sausumos kelias NATO pajėgoms pasiekti Estiją, Latviją ir Lietuvą.
© Google Maps, Nacionalinė biblioteka, 2025 m.

Minėtas institutas įvertino ir kiekvienos NATO narės galimas reakcijas – remiantis dabartine politika, kariniais įsipareigojimais, geopolitiniais interesais ir politinės lyderystės siekiais⁶⁹:

- **Jungtinės Amerikos Valstijos.** *Pozicija:* tvirtai remtų penktąjį straipsnį, jei būtų tiesioginio išpuolio prieš Lenkiją ar Lietuvą įrodymų.
Motyvacija: JAV, kaip pagrindinės NATO karinės jėgos, patikimumas. Neveiklumas lemtingai pakenktų NATO reputacijai ir JAV galimybėms atgrasyti kitus agresorius (pvz., Kiniją) pasauliniu mastu.
Rizikos veiksnys: nesant pakankamo visuomenės, Kongreso ar karinės vadovybės spaudimo, dėl dabartinio JAV prezidento Trumpo skepticizmo NATO atžvilgiu gali būti apsunkintas ankstyvųjų sprendimų priėmimas ar pavėlintas atsakas.
- **Jungtinė Karalystė.** *Pozicija:* remtų 5-ojo straipsnio taikymą. Tikėtina, viena pirmųjų dislokuotų pajėgų kariniam atsakui.
Motyvacija: tvirti įsipareigojimai Baltijos šalims (Jungtinės ekspedicinės pajėgos⁷⁰), glaudūs ryšiai su Lenkija, pasaulinio karinio vaidmens siekis po „Brexit“.
Veiksmai: tikėtinas skubus oro, jūrų ir specialiųjų pajėgų dislokavimas.
- **Prancūzija.** *Pozicija:* palaikytų 5-ojo straipsnio taikymą, bet gali siekti su ES ir NATO suderinto strateginio autonominio veikimo.
Motyvacija: Prancūzijos prezidento Macrono pastangos užtikrinti Europos gynybą gali paskatinti teikti pirmenybę bendroms ES ir NATO operacijoms.
Veiksmai: dislokuotų pajėgas, tačiau gali pabrėžti politinės kontrolės ir deeskalacijos būtinybę.
- **Vokietija.** *Pozicija:* remtų 5-ojo straipsnio taikymą, tačiau iš pradžių daugiausiai dėmesio skirtų deeskalacijai.

⁶⁹ Ten pat.

⁷⁰ JEF – 10 šalių pajėgos gali būti aktyvuotos nelaukiant sprendimų dėl NATO 5-ojo straipsnio. (2022 m. gegužės 31 d.). Prieiga per internetą: <https://www.kariuomene.lt/kas-mes-esame/naujienos/jef-10-saliu-pajegos-aktyvuojamos-greiciau-nei-nato-5-as-straipsnis/24721>

Motyvacija: stiprus politinis spaudimas veikti. Vis dėlto esama ir apribojimų, tokių, kaip istorinis atsargumas, Rusijos atsakomųjų veiksmų (energetinių, kibernetinių) baimė ir lėtesnė karinė mobilizacija.

Veiksmai: tikėtina, kad skubiai prisijungtų prie logistikos, oro gynybos ir vadovavimo veiksmų. Kovinių dalinių panaudojimas gali vykti lėčiau.

- **Lenkija.** *Pozicija:* nedelsiant ir be kompromisų aktyvuoti 5-ąjį straipsnį.

Motyvacija: Suvalkų koridorius yra Lenkijos teritorijoje, todėl ji būtų labiausiai suinteresuota triuškinančiu NATO atsaku.

Veiksmai: Lenkijos kariuomenė būtų įtraukta į kovinius veiksmus dar prieš pradedant svarstyti 5-ąjį straipsnį.

- **Baltijos valstybės.** *Pozicija:* visiškai palaikytų 5 straipsnio taikymą ir reikalautų maksimalaus NATO atsako.

Motyvacija: Lietuva, Latvija ir Estija būtų pagrindiniai taikiniai. Šalių izoliacija nuo NATO keltų joms egzistencinę grėsmę.

Veiksmai: neatidėliodamos mobilizuotų nacionalinius rezervus, kreiptųsi dėl NATO oro ir jūrų pajėgų paramos.

- **Vidurio ir Rytų Europa.** *Pozicija:* apskritai palaikytų 5 straipsnio taikymą, bet Vengrija (jos premjeras Viktoras Orbanas) gali blokuoti susitarimą dėl minėto straipsnio taikymo arba raginti pirmiausia pasitelkti diplomatiją. Rumunija, Slovakija, Bulgarija greičiausiai palaikytų 5 straipsnį dėl bendro grėsmės suvokimo.

Veiksmai: dauguma prisidėtų karinėmis pajėgomis ir logistika, priklausomai nuo turimų išteklių ir vidaus politinės padėties.

- **Italija.** *Pozicija:* atsargiai palaikytų 5-ąjį straipsnį, bet galėtų propaguoti tarpininkavimo galimybę. *Motyvacija:* mažesnis tiesioginis pavojus, tačiau didesnis jautrumas ekonominiams padariniams ir galimoms naujoms pabėgėlių bangoms.

Veiksmai: tikėtinas karinio jūrų laivyno ir oro pajėgų indėlis, galimas lėtokas sausumos pajėgų siuntimas.

- **Ispanija ir Portugalija.** *Pozicija:* palaikytų 5-ojo straipsnio taikymą, bet karinėmis pajėgomis, veikiausiai, ženkliai neprisidėtų.

Motyvacija: stiprios NATO narės, bet mažiau susirūpinusios dėl Rytų Europos.

Veiksmai: karinio jūrų laivyno dislokavimas, oro patruliavimas ir galbūt NATO užnugario gynyba pasitelkiant karius.

- **Šiaurės ir Vakarų Europa.** *Pozicija:* tvirtas palaikymas. Naujosios NATO narės Švedija ir Suomija itin motyvuotos įrodyti savo įsipareigojimų rimtumą, o Norvegija ir Danija susirūpinusios dėl NATO šiaurinio flango saugumo.

Veiksmai: skubus karių ir oro pajėgų dislokavimas, tikėtinas stiprus spaudimas NATO dėl bendros Šiaurės ir Baltijos šalių gynybos.

- **Graikija ir Turkija.** *Pozicija:* Graikijos – remti, bet atsargiai. Ši valstybė laikytusi sutarimo dėl 5-ojo straipsnio. Turkija – „nenuspėjama korta“. Šalies premjeras Recepas Tayyipas Erdoganas (arba jo įpėdinis) gali pasinaudoti debatais dėl 5 straipsnio, kad gautų nuolaidų savo šaliai.
Veiksmai: Turkija gali delsti suteikti visapusišką paramą, nebent būtų patenkinti politiniai jos reikalavimai. Tačiau mažai tikėtina, kad valstybė priešintųsi kolektyviniam NATO atsakui, jei Rusijos agresija būtų neginčijama.

Manytina, kad šie vertinimai galiotų ir kitais atvejais, kai NATO šalims iškiltų būtinybė aktyvuoti Aljanso sutarties 5-ąjį straipsnį.

Galima teigti, kad NATO karo planai Estijos, Latvijos ir Lietuvos, taip pat Baltijos jūros teritorijose, tikėtina, yra adekvatūs tam atvejui, jeigu kiltų didelio masto konfliktas. Kaip parodė įvykių raida 2025 m. rudenį (pvz., rusiškų dronų invazija į Lenkiją), Rusija ėmėsi prieš NATO valstybes hibridinių veiksmų, kurie kol kas yra provokacinio, žvalgomojo pobūdžio ir patys savaime nebūtinai gali privesti prie Aljanso sutarties 5-ojo straipsnio aktyvavimo. Viena vertus, tai suteikia kažkiek laiko pasiręngti atremti Rusijos agresiją, kita vertus, rodo, kad Rusija ketina eiti eskalacijos keliu, kurio riba – branduolinė konfrontacija.

6. Rusijos provokacijos NATO oro erdvėje

2025 metų liepos-rugsėjo mėnesiais virš įvairių objektų Lietuvoje, Latvijoje, Danijoje, Norvegijoje, Rumunijoje, Lenkijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje buvo pastebėti įtartini dronai⁷¹. Keli Rusijos naikintuvai rugsėjo 19 d. pažeidė Estijos oro erdvę⁷². Dėl dronų keliamo pavojaus teko atšaukti kai kuriuos skrydžius keliuose oro uostuose Danijoje ir Norvegijoje⁷³. Po šių incidentų Danija uždraudė bet kokių civilinių dronų skrydžius savo šalyje⁷⁴. Spalio 2 d. dėl neatpažintų dronų kelioms valandoms buvo uždarytas Miuncheno oro uostas Vokietijoje⁷⁵. Su dronų veiksmiais Baltijos jūros regione buvo susieti keli Rusijos laivai⁷⁶.

„<...> Danijos žurnalistai aiškinosi, kiek yra realu, kad į Klaipėdos uostą atplaukęs laivas „Oslo Carrier 3“ [vėliau] galėjo prisidėti prie dronų skrydžių šios šalies oro uostuose, kuriuos danų gynybos ministras vadina sisteminga hibridine ataka. „Šio tipo laivas ir būtent šis konkretus laivas, atrodo, tiesiog idealiai tinkantis būti šešėliniu laivu, skirtu dronų paleidimui“, – konstatavo Klaipėdos uoste padarytas nuotraukas apžiūrėjęs laivybos inžinierius iš Danijos. Visgi „Oslo Carrier 3“ savininkai, pripažįstantys, kad tarp įgulos narių yra rusų, tvirtina, jog laive nebuvo ir nėra jokių dronų.“⁷⁷

⁷¹ Desmarais, A. (2025 m. rugsėjo 30 d.). Which countries in Europe have spotted suspicious drones in their airspace? Prieiga per internetą: <https://www.euronews.com/next/2025/09/30/which-countries-in-europe-have-spotted-suspicious-drones-in-their-airspace>

⁷² Estijos gynybos pajėgų vadas: Rusijos naikintuvų numušimas būtų buvusi strateginė klaida. (2025 m. spalio 2 d.). Prieiga per internetą: <https://www.lrt.lt/naujienos/pasaulyje/6/2699252/estijos-gynybos-pajegu-vadas-rusijos-naikintuvu-numusimas-butu-buvusi-strategine-klaida>

⁷³ Magnay, D. (2025 m. rugsėjo 28 d.). Russia's clear warning that it can easily chip away at Europe's defences. Prieiga per internetą: <https://news.sky.com/story/why-drones-are-proving-critical-as-russia-sends-a-clear-warning-to-europe-13440471>

⁷⁴ Denmark bans drone flights after fresh drone sightings at military bases. (2025 m. rugsėjo 29 d.). Prieiga per internetą: <https://www.reuters.com/world/denmark-bans-drone-flights-after-fresh-drone-sightings-military-bases-2025-09-28/>

⁷⁵ Valaitienė, M. (2025 m. spalio 3 d.). Pastebėjus dronus buvo uždarytas Miuncheno oro uostas. Prieiga per internetą: <https://www.vz.lt/logistika-ir-transportas/2025/10/03/pastebėjus-dronus-uzdarytas-miuncheno-oro-uostas-573820>

⁷⁶ Seibt, S. (2025 m. rugsėjo 26 d.). Denmark drone incursions: All signs point to Russia? Prieiga per internetą: <https://www.france24.com/en/europe/20250926-denmark-drone-incursions-all-signs-point-to-russia-suspect-ships>

⁷⁷ Vainorius, M. (2025 m. rugsėjo 27 d.). Klaipėdoje – laivas, galimai susijęs su dronų incidentu Danijoje. Prieiga per internetą: <https://www.atviraklaipeda.lt/2025/09/27/klaipedoje-laivas-galimai-susijes-su-dronu-incidentu-danijoje/>

Spalio 1 d. pranešta, kad Prancūzijoje sulaikytas Rusijos „šešėliniam laivynui“ priklausantis tanklaivis, dėl kurio spekuliuota, kad iš jo galimai paleisti dronai Baltijos jūroje⁷⁸. Po patikros laivui leista plaukti toliau⁷⁹.

Oro susisiekimas 2025 metų spalio pradžioje buvo sutrikdytas ir Lietuvoje.

Pasak žiniasklaidos, šalies oro erdvę 2025 m. spalio 4 d. naktį pažeidė 25 meteorologiniai oro balionai, įprastai naudojami kontrabandininkų. Dėl to Vilniaus oro uoste iki spalio 5 d. ryto apribota 30 skrydžių, tai paveikė 6 tūkst. keleivių. Keliuose Lietuvos rajonuose rasta balionų, gabenusių apie 12 tūkst. kontrabandinių cigarečių. Įskaitant ir spalio 4 d. naktį pastebėtus balionus, 2025 m. iš viso fiksuotas 501 kontrabandinių balionas – 2,2 karto daugiau nei per visus 2024-uosius metus.⁸⁰

2025 m. rugsėjo pradžioje įvykęs rusiškų dronų įsiveržimas į Lenkiją tapo politiniu ir kariniu „žadintuvo skambučiu“ visoms NATO valstybėms. Vėly 2025 m. rugsėjo 9 dienos vakarą per Baltarusiją atskridę rusiški dronai pažeidė Lenkijos oro erdvę. Dėl to į orą pakelti Lenkijos ir NATO naikintuvai, dalis dronų buvo numušta.

Specialistų vertinimu, į Lenkiją įsiveržė iki 23 rusiškų dronų „Gerbera“. Rusų ginkluotosios pajėgos juos įprastai naudoja Ukrainoje kaip masalą, skirtą apkrauti oro gynybos sistemas, kurios vienu metu gali sekti ir taikytis į ribotą skaičių objektų. Smūgių į Ukrainą metu šie dronai įprastai sudaro didžiąją spiečiaus dalį, o mažesnioji dalis susideda iš kovinių dronų, tokių kaip „Geran“ ir „Shahed“. Tuo pat metu apšaudoma ir raketomis. „Gerbera“ dažniausiai neturi aktyvaus užtaiso (nei kovinių galvučių, nei stebėjimo kamerų), nors gali gabenti tokią įrangą. Gaminant siekiama užtikrinti, kad šie dronai-muliažai būtų kuo pigesni⁸¹.

Apie dronų invaziją į Lenkiją kalbėjęs Ukrainos kariškis ir politinis komentatorius Sergejus Grabskis pažymėjo, kad dėl NATO šalies oro erdvės pažeidimo, kai į Lenkiją įskrido virš 20 dronų, nebus atsakomųjų karinių smūgių. Jo nuomone, idealus atsakas galėtų būti visiškas pasienio oro erdvės uždarymas – kitaip tariant, Rusijos lėktuvai negalėtų kirsti kai kurių NATO valstybių sienų. Dėl to Rusijos logistika taptų labai sudėtinga. Pvz., iš Rusijos sostinės Maskvos į Prancūzijos sostinę Paryžių reikėtų skristi per Afriką arba kitu tolimu maršrutu. Kitas žingsnis būtų Rusijos jūrų blokada. Kariniu požiūriu NATO kontroliuoja didesnę dalį Arkties vandenyno, Juodąją ir Baltijos jūras. O jūromis vyksta didesnė dalis ES ir Kinijos prekybos, kurios suminė apyvarta 2024 m. sudarė apie 732 mlrd. JAV dolerių. Jeigu blokuojami jūrų keliai, Kinijos prekės per Rusiją gali pasiekti ES tik per Baltarusiją (jei Lenkija neuždarys sienos). Šio kelio pralaidumas per menkas, kad kompensuotų jūrų kelių praradimą. Svarstydamas, ar Rusija galėtų kariniu būdu atsakyti, pvz., jei Danija uždarytų Baltijos jūros sąsiaurius, ekspertas pastebėjo, kad istoriškai taip susiklostė, jog rusų aviacija ir laivynas yra pagalbinės pajėgos, o pagrindinės – sausumos kariuomenė. NATO šalys Baltijos jūroje yra pranašesnės už Rusijos karinį laivyną. Antai rimto laivyno neturinti Ukraina sunaikino nemažai Rusijos Juodosios jūros laivyno laivų. Kitas klausimas, ar NATO pajėgos išmoko Ukrainos karo pamokas. Pvz., ar vokiečių zenitininkai savais vokiškais ginklais mokėtų kovoti su rusiškais dronais? Ar juos numušinėti pasirengusi lenkų aviacija? Anot Grabskio, NATO atsakas į

⁷⁸ Prancūzijoje sulaikytas su Rusija siejamas tanklaivis. (2025 m. spalio 1 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.delfi.lt/news/daily/world/prancuzijoje-sulaikytas-su-rusija-siejamas-tanklaivis-120155664>

⁷⁹ Seibt, S. (2025 m. spalio 3 d.). Drones, sabotage, surveillance: Moscow's hybrid warfare takes to the high seas.

Prieiga per internetą: <https://www.france24.com/en/europe/20251003-drones-sabotage-surveillance-moscow-s-hybrid-warfare-takes-to-the-high-seas>

⁸⁰ Lietuvos oro erdvę pažeidė 25 meteorologiniai balionai, visi skrydžiai jau atnaujinti. (2025 m. spalio 4 d.). Prieiga per internetą:

<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/2701301/lietuvo-os-erdve-pazeide-25-meteorologiniai-balionai-visi-skrydziai-jau-atnaujinti>

⁸¹ Poland's unwanted visitors. How Russia's cheapest military drones triggered an international crisis in NATO airspace. (2025 m. rugsėjo 18 d.). Prieiga per internetą: <https://meduza.io/en/cards/poland-s-unwanted-visitors>

rugsėjo 9–10 d. dronų ataką Lenkijoje, kai šiems numušti buvo panaudotos brangios raketos, priminė „vinių kalimą mikroskopais“. Karo ekspertas priminė, kad dronai gali pernešti cheminius ir biologinius ginklus, todėl juos reikia numušti kuo toliau nuo NATO sienų⁸².

ES politinių pareiškimų oro gynybos klausimais laikas sutapo su dronų įsiveržimu į Lenkiją (nežinia, ar Rusija tyčia nustatė oro invazijos laiką). Rugsėjo 10 d. Europos Komisijos (EK) pirmininkė Ursula von der Leyen paskelbė, kad **ES su Ukraina vykdys 6 mlrd. eurų vertės programą, kurs vadinamąjį dronų aljansą**. Pasak von der Leyen, programa yra sukurta taip, kad Ukraina išlaikytų savo pranašumą, o Europa sustiprintų savąjį⁸³. Greta to EK pirmininkė pranešė, kad ES kuria vadinamąją „dronų sieną“, turinčią apsaugoti jos rytinius pakraščius. **„Dronų sienos“ planą rugsėjo 26 d. detalizavo EK gynybos ir kosmoso komisaras Andrius Kubilius**: programa apima dronų išankstinį aptikimą, stebėjimą ir sunaikinimą⁸⁴. Dar po kelių dienų paklaustas apie slenkstį, už kurio prasideda agresija, Kubilius atsakė: „Tai ne man vienam spręsti. Tai sprendimas, kuriame dalyvauja skirtingos valstybės narės ir NATO. Tačiau kaip gynybos komisaras galiu pasakyti, kad mums reikia naujo mąstymo. Pagal senąjį veiksmų planą ataka raketomis laikytina agresija, bet neignoruoame fakto, kad viena dronų ataka gali būti tokia pat mirtina. Jei jūsų teritoriją užpuols 100 dronų, jums bus smogta, tai padarys žalos ir gali lemti žūtis. Vien tai, kad tai yra dronai, o ne raketa, neturėtų reikšti, kad situacija nėra rimta. Jei leisime tam vykti, Kremlius įsidrąšins. Kiekvieną kartą jis sakys: „Oi, atsiprašome, tai buvo klaida“. Tai pavojinga. Tai nėra tradicinė okupacija ir tai nėra tradicinis kovos būdas. Bet mes nenorime būti „pilkojoje zonoje“. Todėl, mano nuomone, turime būti pasiruošę visokiems scenarijams. Primygtinai raginu palikti senąjį veiksmų planą praeityje. Mums reikia naujo mąstymo, pritaikyto šiam naujam pasauliui.“⁸⁵

ES lyderių neformaliame susitikime Kopenhagoje (Danija) 2025 m. spalio 1 d. buvo pritarta „dronų sienos“ projektui⁸⁶.

Apskritai galima teigti, kad šiame konfrontacijos su Vakaraus etape Rusija išbandė provokacijų ir hibridinio karo taktiką. Veikiama žemiau tiesioginės agresijos, kaip ją supranta Rusija, slenkščio. Tokių provokacijų karinis tikslas yra žvalgyba, o politinis – patikrinti ES, NATO ir pavienių valstybių reakcijas. Šių veiksmų, kurie nebūtinai gali sulaukti karinio atsako, fone Rusija vykdo pasirengimą tolimesniam karui.

⁸² Грабский: Литва под угрозой! Ответ НАТО Кремлю! РФ "проверяет" Европу. (2025 m. rugsėjo 17 d.). Prieiga per internetą: <https://youtu.be/bITf8Gqzcq8?si=9mnYxC6kThtSB9mM>

⁸³ Höller, L. (2025 m. rugsėjo 10 d.). A 'drone wall' and Ukraine pact: the EU ups its ambitions on defense. Prieiga per internetą: <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/09/10/a-drone-wall-and-ukraine-pact-the-eu-ups-its-ambitions-on-defense/>

⁸⁴ Höller, L. (2025 m. rugsėjo 29 d.). EU vows haste in 'drone wall' plan for eastern borders. Prieiga per internetą: <https://www.defensenews.com/global/europe/2025/09/29/eu-vows-haste-in-drone-wall-plan-for-eastern-borders/>

⁸⁵ A conversation with Commissioner Kubilius. (2025 m. rugsėjo 29 d.). Prieiga per internetą: <https://geopolitique.eu/en/2025/09/29/a-conversation-with-commissioner-kubilius/>

⁸⁶ Nöstlinger, N., Leali, G. (2025 m. spalio 2 d.). 5 things we learned from the EU's summit in Copenhagen. Prieiga per internetą: <https://www.politico.eu/article/eu-summit-copenhagen-denmark-drone-wall-russian-assets/>

7. Apibendrinimas ir akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

Rusijai provokatyviai balansuojant ties atviro karo su NATO riba, **JAV pasirengimas dalyvauti kolektyvinėje gynyboje yra kertinis Lietuvos ir ES valstybių saugumo klausimas.** Vienas iš JAV galimybes ribojančių veiksnių yra šalies finansiniai ištekliai. Kitas veiksnys yra branduolinio karo pavojus – atsižvelgiant į tai, kad Jungtinės Valstijos kol kas yra vienintelė branduolinė valstybė, galinti atsverti Rusijos branduolines pajėgas. Kadangi prasidėjusį branduolinį konfliktą būtų sunku suvaldyti, tokio karo prevencija yra svarbiausias diplomatijos ir atgrasymo pastangų tikslas.

Karo Ukrainoje sąlygomis parama šiai šaliai geriausiai atitinka JAV finansinius interesus. Santykinai trumpalaikės Ukrainos rėmimo išlaidos yra gerokai mažesnės lyginant su ilgalaikę Rusijos laimėjimo kaina.

Akcentai, į ką atkreipti dėmesį ateityje

- Lietuvos valstybinė administracija turėtų plėtoti strateginę komunikaciją su piliečiais atsižvelgdama į intensyvėjančius Rusijos hibridinius veiksmus.
- Bendradarbiavimas su NATO partneriais yra neatšaukiamas Lietuvos valstybės prioritetas.
- Lietuvos karinėms ir žvalgybos žinyboms bei mokslo bendruomenei būtina adekvačiai reaguoti į dinamiškas permainas karybos srityje, būtent – dronų panaudojimo plėtotę.